

คิดแล้วองค์พระราชา	จึงอ่านคาถา
อาคมสะเดาะคังใจ	
สามคาบเป่าลงทันใด	ประคองอรัย
เป่าไปในหว่างเกศา	
เคชะคุณพระศาสดา	ประสิทธิ์มนตรี
กัลยาไม่มีอันตราย	
ยามปลดคอกลอบบุตรชาย	ออกมาง่ายตาย
เป็นชายรูปโฉมโสภา	
รูปร่างอย่างเทพเทวา	แมนเหมือนบิดา
ราชาสุกคิทธิศวง	

(สุวรรณทงส์ยนต์ : 113-114)

การที่ทิวสร้างตัวละครมีพฤติกรรมทางไสยศาสตร์ ทำให้ตัวละครมีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถบอกถึงวิถีชีวิตของตัวละครว่าดำเนินชีวิตไปแนวใด และบั้นปลายของชีวิตมักประสบความสำเร็จ

เรื่องจำปาลีตัน ตอนฤๅษีสอนเวทมนตร์ให้กับกุมารทั้งสี่ ได้แก่ จำปาทอง จำพานิล สุวรรณคงคา และนัยทองยา บุคคลดังกล่าวฤๅษีชุบชีวิตแล้วเลี้ยงไว้จนเติบโตใหญ่และมีความสามารถทางไสยศาสตร์ ความว่า

บัตันนาคา	สอนเวทศาสตร์	ให้แก่ภูมิ
จบสิ้นไครเพท	เดชสิทธิ์	น้องทั้งสี่
ข้างน้องทั้งสี่	ปรนนิบัติฤๅษี	อยู่ทุกวันวาร
สอนเวทศาสตร์	อาคมเชี่ยวชาญ	เรียนล้นทุกประการ
		ธนูศิลป์ศร

(จำปาลีตัน : 26)

การสร้างตัวละครมีความสามารถทางไสยศาสตร์มีผลให้ตัวละครมีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น คอนกุมารทั้งสี่เดินทางติดตามหามารดา ผจญภัย สู้รบยักษ์ แต่กุมารทั้งสี่มิได้ย่อท้อกลับซีกเหิมและประสบความสำเร็จทุกครั้งที่ยุทธ และ ได้ครอบครองเมืองพร้อมทั้งได้บุตรสาวเป็นมเหสี ตั้งความคอนกุมารทั้งสี่เดินทางไปเมืองกะหุงหน สู้รบกับยักษ์ ความว่า

ยักษามารโกรธนัก	แก่มัจจุรพระภูมี
โจนพลันเข้ารันตี	เจ้าจักรีหลบเทลกลไกล ¹⁸
บ่ต้องพระภูมี	ตัวจักรีคิดเข้าไป
ทรงขรรค์มันด้วยไว	ยักษาไซรม้วยมรณา

(จำปาสี่ต้น : 37)

เรื่องโคสีกุมาร ตอนพระอุเทนอายุได้ 15 ปี ทรงศึกษาวิชาการกับฤาษี เป็นความรู้เกี่ยวกับไสยศาสตร์ ความว่า

อายุของเจ้า	สิบห้าสว่างเช้า	เล่าเรียนทานศีล
ศาสตราอาคม	ได้ครบสมถวิล	สอนให้คิดพิณ อ่านเวทคชชี

(โคสีกุมาร : 174)

เมื่อเรียนสำเร็จฤาษีมอบพิณ พิณนี้มีลักษณะพิเศษ มีอำนาจลึกลับ สามารถบังคับ ช้างได้ การกำหนดความสามารถทางไสยศาสตร์ให้กับตัวละครช่วยให้ตัวละครมีความเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ ลักษณะเช่นนี้พบเมื่อพระอุเทนอายุได้ 15 ปี เดินทางจากป่าไปกรุงโกสุมพิที ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยไปพร้อมทั้งกุมกองทัพช้าง ถ้าควยและความสามารถแล้วไม่น่าเป็นไปได้ แต่ความเหล่านี้ ดูกลมกลืนเพราะตัวละครเหล่านี้มีความสามารถทางไสยศาสตร์และมีอาวุธวิเศษ ซึ่งเปรียบเสมือน เครื่องรางที่มีอำนาจลึกลับ สามารถควบคุมกองทัพช้างได้ พร้อมทั้งสามารถบังคับให้ช้างเหล่านั้น ปฏิบัติตามคำสั่งจนพระอุเทนสามารถได้ครองเมืองโกสุมพิที กวีกล่าวถึงความสามารถของพระอุเทน ความว่า

เป็นคาบหอกแหลมทล่าว   ทวนแล้งจ้าวกริชกระบี่
 เข้าแหงหัวยักษี   หัวกายไม่อ้าสัญ

(โคบุตร, 2 : 8)

หรือตอนโคบุตรชุบชีวิตยักษ์ที่ทำร้ายพระอรุณและนางมณีสำคร ความว่า

ว่าแล้วหน่อไท   ชวนสองข้ามไว   ลงในสุธา
 ถึงซากกุมภัดห์   อันมีวยมรณา   จึงแก้ห้อยยา   พ่นลงจงพลัน
 หัวฟั่นคั่นกาย   เจ็บปวดคั่นหาย   ถวายบังคมกัล
 ทรงอิทธิฤทธา   ใ้พาใครทัน   ขอเป็นข้าซัด   จนมีวยมรณา

(โคบุตร, 1 : 16)

พันธุรงค์รี มีความสามารถทางไสยศาสตร์ เช่น มีกำลัง มีอิทธิฤทธิ์ สามารถ
 เหาะ มีอาวุธประจำกายคือ พระขรรค์และศร เช่น ตอนพันธุรงค์รีแผลงศรให้เกิดไฟไหม้เมือง
 กาทรบ ความว่า

ว่าแล้วพระแก้วจึงผาย   จับศรพาดสาย
 ผันผายออกหน้ารอดชัย
 ธิษฐานเร็วพลันทันใจ   พาดแหล่งแผลงไป
 ออกศรตกในพารา
 เกิดเป็นเพลิงทลาลามมา   ตึกเอาเคหา
 เรือนใหญ่ เรือนน้อย

(โคบุตร, 5 : 15)

เรื่องมโนห์ราหนีบาต

ตอนพระสุธนออกติดตามนางมโนห์ราไปยังเมืองไกรลาส ต้องผจญภัยกับสัตว์ร้ายนานาชนิดและภัยธรรมชาติ แต่พระสุธนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคเหล่านั้นด้วยความมั่นใจ เพราะมีความสามารถทางไสยศาสตร์ เช่น ตอนทรงเดินป่าทับต้นไม้ขึ้นแน่นแม้นหนูไม่สามารถผ่านได้ พระสุธนใช้เวทมนตร์จึงเดินผ่านได้ ความว่า

บริกรรมทำอิทธิฤทธิ์	อีตใจอย่าแพร่หลาย
ปักยัดจะบินบ้าย	มากายไปถึงไพรคะนอง

(มโนห์ราหนีบาต : 217)

หรือเมื่อเดินทางถึงเขากระทบบันเกิดเป็นประกายไฟ พระสุธนใช้เวทมนตร์ช่วย จึงเดินผ่านไปได้ ความว่า

ตั้งขวานอสนี	ผ่าสักแสหนี่	ไปทุกทิศา	
เห็นแล้วหัวร้าย	พระเวทเสกยา	ชูธำมรงค์มา	ภูผาหลดพลัน
ช่วยฤทธิเวท	ธำมรงค์วิเศษ	เขาไม่กระทบบัน	
พระเสด็จจากมา	แต่ศิลาชั้น	โยชน์หนึ่งบรร	พตอันมหิมา

(มโนห์ราหนีบาต : 220)

เรื่องนายคั้น

นายคั้น เป็นตัวละครสำคัญที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์ที่ก่อสร้างได้เหมาะสมสถานภาพของตัวละครที่เป็นบุคคลธรรมดา ไม่ใช่โอรสของกษัตริย์ดังตัวละครอื่น ๆ เช่น ตอนนายคั้นแต่งกายไปบ้านเจ้าสาวในวันแต่งงาน ได้เสกหมาก เสกขี้ผึ้งทาปากอ่านคาถา ความว่า

ช่างไชยชายนายตาบอด	ครั้นแล้วรอดเดินคลาไคล
ไปวัดคัคคผมิใหม่	น้ำมันใส่เอาเทียนรม

ชนเม่นสองสามอัน	หยิบมีดปล้นกันหน้าผม
เอายันต์อันการม	อมไว้ร้ายคาดา
ซึ้งเสกสี่ปาก	แล้วเสกหมากห่อชายผ้า
อ่านเวทพระคาถา	กันตัวไว้ได้เจ็ดที

(นายตัน : 29)

เรื่องวรรณคดี

พระวรรณคดีและวงศ์สุริยมาส กวีกำหนดให้มีความรู้เรื่องไสยศาสตร์ด้วยการ
เสวยไก่ดำซึ่งมีผละกำลังเจ็ดข้างสาร สามารถปราบยักษ์ นอกจากนี้มีอาวุธประจำกาย คือ
หัวแหวน เช่น ตอนพระวรรณคดีอาสาท้ามุสสาปราบยักษ์ที่มาจับพระราชากินทุก ๆ สามสิบปี
โดยแสดงผละกำลังและอำนาจกลับ ความว่า

ครั้นธรรมาแล้ว	เมื่อนั้นพระแก้ว	วรรณคดีโฉมฉาย
พระเอาหัวแหวน	ทิ้งเทยานโดยหมาย	ทูลเหนือเกล้าถวาย
หัวแหวนพระบาท	ผูกพันเกลื่อนกลาด	เป็นแพลอยมา
รับพระวรรณคดี	ชายริมคงคา	สมเด็จเจ้าฟ้า
.....	.....	.....
พระวรรณคดี	มีอิทธิฤทธิ์	เจ็ดคชสารศรี
มิได้เกรงขาม	กร้ามแก่อสูร	จับพระขรรค์ไชยศรี
		ตัดเศียรยักษ์

(วรรณคดี : 72-73)

นอกจากตัวละครสำคัญที่กล่าวมาแล้วนั้น มีตัวละครประกอบบางตัวที่มีบทบาท
ทางไสยศาสตร์ ช่วยพฤติกรรมต่าง ๆ ดูเหมาะสมกับสถานภาพของตัวละคร เช่น

เรื่องโคบุตร

เด่นชะอำ เป็นหมอทำเสน่ห์ที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์อย่างกว้างขวาง

เช่น การแปลงกายเป็นสัตว์ต่าง ๆ ดังความตอน พระอรุณให้ยักษ์แปลงกายเป็นแมลงวันเกาะ
ผมนางสนมไปเพื่อจับเถนชะวาม มีการต่อสู้ระหว่างยักษ์และคน ความว่า

ตาเถนอ่านภาดา	ลำกายาเคียบโตใหญ่
ทำอิทธิฤทธิ์ไกร	มีกำลังเจ็ดข้างสาร
.....	.....
จึงอ่านพระเวทมนตร์	กลับกลายคนด้วยเร็วไว
เป็นหนูจะวิ่งไป	เข้าโพรงไทรด้วยไวพลัน

(โคบุตร, 2 : 60-62)

ยายเฒ่าสุเมณฑาในเรื่องวรรณคดี ยายเฒ่าในเรื่องจำปาสัติน ยายเฒ่าสุนทรี
ในเรื่องสุวรรณหงส์ กวีมักกำหนดพฤติกรรมการทำงานและความสำเร็จในเรื่องนี้ให้แก่ผู้เฒ่า
เพื่อแสดงให้เห็นความเชื่อทั้งในความสามารถและผู้มีวิญญูณ์ กวีที่เคารพเชื่อถือ เพื่อการดำเนิน
เรื่องต้นเต็นเร้าใจชวนติดตามอย่างยิ่ง

ตัวละครในวรรณกรรมทุกเรื่องที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์มีเป็นจำนวนมาก
ที่นำมาเป็นตัวอย่างล้วนแต่มีบทบาทเด่น ซึ่งเป็นตัวละครสำคัญและตัวประกอบ

การนำไสยศาสตร์มาสร้างตัวละครยังช่วยกำหนดบทบาทและพฤติกรรมเป็นการ
สร้างลักษณะนิสัย (Characterlistic) ช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับ
ตัวละครได้ดีขึ้น และช่วยการดำเนินเรื่องคุณสมบัติ เป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้วรรณกรรมมีคุณค่า
แม้ว่าโครงเรื่องดูโลดโผนกว่าปกติ แต่กวีสร้างความสมดุลระหว่างเนื้อเรื่องและบทบาทของ
ตัวละคร ตัวละครที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์ทุกตัวมีบทบาทเด่น และเรามักจดจำลักษณะเด่น
ที่แตกต่างไปจากตัวละครอื่น ๆ ได้

การกำหนดให้ตัวละครมีความสามารถทางไสยศาสตร์ทำให้ตัวละครเหล่านั้นมี
ความเด่นชัดขึ้น และพฤติกรรมที่แสดงออกจะเป็นผู้มีความเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ อดทน สามารถ
ฟันฝ่าอุปสรรคนานาประการ เช่น สุวรรณหงส์ พระรถเสน พระอุเทน ฯ ตัวละครเหล่านี้ต่อสู้

กับอุปสรรคมากมายกว่าจะประสบความสำเร็จ และทุกครั้งที่มีความพยายามก็สำเร็จทุกคราวไป บ่งบอกวิถีชีวิตของตัวละครได้ว่าบ้านปลายชีวิตจะมีความสุข

2.2 ตัวละครที่เป็นอมมุขย์

อมมุขย์ หมายถึง สิ่งที่ไม่ใช่คน หมายถึง ภูติผีปิศาจ เป็นต้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 : 880) หรือสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์จะเป็น ภูติผี เทวดา เปเรต ยักษ์ ฯลฯ ก็ได้นับเนื่องในอมมุขย์ทั้งสิ้น (ฉลาด บุญลอย และคนอื่น ๆ, 2508 : 249)

พระยาอนุมานราชธน (2515 : 145) กล่าวถึงการจัดประเภทอมมุขย์จากวรรณคดีไว้ว่า

“ในวรรณคดีสันสกฤตแบ่งอมมุขย์ไว้สิบกำหนด คือ วิทยาธร อัปสร ยักษ์ รากษส คนธรรพ์ กิณนร ปิศาจ กุหยักษ์ สิทธ และภูติ ในหนังสือบาลี อภิธานฉบับที่ปิศา นอกจากให้รายชื่อข้างต้นยังเพิ่มกุมภภัตต์ขึ้นอีกกำหนดหนึ่ง และในหนังสือว่าด้วยศิลปะในทางพุทธศาสนาของ Crunwedel ให้กำเนิดพวกอมมุขย์ไว้ 6 เหล่า คือ นาค รากษส คนธรรพ์ ครุฑ กิณนร และมโหราต (งูใหญ่ชนิดหนึ่ง) ส่วนในคัมภีร์ลิลิตวิเศษาร เต็ม เปเรต ปิศาจ และกุมภภัตต์ เข้าด้วย ชินะศาสนาแบ่งเป็น ปิศาจ ภูติ ยักษ์ รากษส กิณนร กิมบุรุษ มโหราต และคนธรรพ์”

อนึ่ง ความหมายและการจำแนกประเภทอมมุขย์สรุปได้ว่า อมมุขย์หรือตัวละครอมมุขย์เป็นตัวละครที่วิสรรสร้างขึ้นให้มีลักษณะต่างไปจากคน เช่น ยักษ์ เทวดา สัตว์พวกครึ่งคนครึ่งสัตว์ เพื่อแสดงบทบาทโลกโศกโศกพิสดารซึ่งกวีกำหนดไว้ให้ปรากฏเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถทำได้ เช่น การเหาะ การแปลงกาย การแสดงอิทธิฤทธิ์

ตัวละครอมนุษย์ปรากฏในวรรณกรรมต่าง ๆ กวีกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ คือมีความสามารถทางไสยศาสตร์ มีลักษณะนิสัยใดลักษณะนิสัยหนึ่ง เหมือนกับมนุษย์ธรรมดา เช่น ความรัก ความเกลียด ความโกรธ มิตร ศัตรู เหล่านี้เป็นต้น

การศึกษาวรรณกรรมตัวอย่างพบว่า กำเนิด ลักษณะ และบทบาทของตัวละคร อมนุษย์ที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์แบ่งได้ 3 จำพวก คือ เทวดา ยักษ์ ลีลาวดี

2.2.1 อมนุษย์ประเภทเทพ

อมนุษย์ประเภทเทพ ตัวละครพวกนี้มีอำนาจวิเศษอย่างใด อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ตัวละครพวกนี้จะเสริมอำนาจหรือสร้างความเก่งกล้าสามารถของ ตัวละครสำคัญให้เด่นชัด เพื่อช่วยแก้ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่ตัวละครสำคัญกำลังเผชิญ หรือ ตัวละครพวกนี้จะปรากฏเป็นครั้งคราว เฉพาะเวลาที่แก้ไขสถานการณ์คับขัน ครั้นหมดปัญหาแล้วก็หมดบทบาทไป หรืออาจปรากฏตลอดเรื่องในฐานะผู้ช่วย ตัวละครเหล่านี้ได้แก่ พระอาทิตย์ พระอินทร์ พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง ฤาษี พระไทร (รุกขเทวดา) ตัวละครเหล่านี้ เกิดขึ้นจากความเชื่อและความเลื่อมใสในธรรมชาติ มักเป็นตัวละครฝ่ายดี

เทพ เป็นคำเดียวกับทเวะ ใช้หลายรูปเช่น เทวดา เทพารักษ์ เทพาธิบดี เทพยคา เทพเจ้า ซึ่งมีความหมายเดียวกัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หน้า 408 ให้ความหมายว่า เทวดา เทพเจ้า คือ เทวดาผู้ใหญ่

เปลื้อง ณ นคร (2518 : 207) ให้ความหมายของ เทพ ว่า หมายถึง ผู้มีกายทิพย์ ชาวสวรรค์ ผู้มีคุณธรรมสูง

การที่กวีสร้างตัวละครอมนุษย์พวกนี้อาศัยความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ ธรรมชาติซึ่งเกิดจากอำนาจลึกลับและปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกิดจากการกระทำของเทพแต่ละองค์ ที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำตามความเชื่อ เช่น เทพารักษ์ เป็นเทพประจำต้นไม้ เป็นต้น

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่นำมาศึกษาพบตัวละครมนุษย์พวกเทพหลายตน
เช่น พระอาทิตย์ พระอินทร์ พระเสื้อเมือง ฤๅษี ฯ

พระอาทิตย์ เป็นเทวดาพวกหนึ่ง เป็นเทพให้ความช่วยเหลือมนุษย์ เช่น ตอน
นางอัปสรต้องคำสาปพระอาทิตย์ได้ช่วยเหลือ ความว่า

เมื่อจะสิ้นกรรมเจ้า	ให้ร้อนเราในหทัย
พระอาทิตย์อิสรา	ส่องทิพย์ลงแลยล
เห็นนาถยุพาพาล	ทุกข์ทรมานในกลางชล
อยู่ในคอกอุบล	เพราะนิรมลเจ้ารักเรา
จะลงไปช่วยนุช	ให้สิ้นสุกกรรมงเยาว์
กินยังวิมาน.....	ให้นั่งเยาวเป็นสุชา
คิดแล้วพระอาทิตย์	ก็นิมิตกายกายา
แบ่งภาคจากรถา	เหาะลงมาด้วยฤทธิ
บัคเคียวรบหิง	บันลุตถึงซึ่งสระศรี
ภูธรหัวจรัส	ริมที่เห็นบัวบาน
ดูเห็นโฉมพระน้อย	ในบัวทองนำสงสาร
คิดแล้วพระสุริยกาล	เอื้อมนิ้วเพชรเค็ดมาไว
ขึ้นจากนทีธาร	อุ้มเยวามาลัยสู่ร่วมไทร
ปლობกลางทางปราศรัย	โยชวิญคามายู่เปลี่ยว
ที่คิดสงสารนัก	ยอดเยวาลักษณ์อยู่องค์เดียว
จะพาน้องไปเที่ยว	ชมชุกขาน้ำไพรวัน

(โคบุตร, 1 : 2)

หรือตอนกำเนิดโคบุตร ความว่า

อันความเส่นหา รู้ทั่วชนา อัยารำไปเลย
 เรื่องข้างหน้านั้น ยังครันท่านเอย สองสมเขยชม ได้ร่วมพฤษา
 อาทิตยอิสรงศ์ แบ่งกำลังลง ในกรรมมารศรี
 เอื่อนองค์การศรีส ว่าแก่เหวี เจ้ควันชวัญพี จะตลอดโอรส
 ที่อยู่มิได้ ด้วยองค์อรทัย จวบจนเวลา
 เลียบพระเมรุบรรพต ทัพรตจรคลา จบชูปภุษา ทาเนื่อนวลละออง
 อยู่รักษากรรมม์ ยังอีกเจ้ควัน จะตลอดโคยปอง
 โลมรูปจูบสั่ง นัยนังพุ่มพอง มิใคร่จากน้อง แต่สองนาที
 เสรีจความรับสั่ง เหาะโดยกำลัง ยังวิมานศรี
 ประทีปส่องสว่าง กระจ่างหัวราตรี สงสารมารศรี เปลี่ยวข้างกลางไพร

(โคบุตร, 1 : 4)

กวีสร้างตัวละครโดยกำหนดพฤติกรรมเรื่องความเชื่อทางไสยศาสตร์เกี่ยวกับ
 อิทธิฤทธิ์มากล่าว เช่น การเหาะ การแบ่งกำลังอันเกิดจากความเชื่อว่าเทพเจ้าเท่านั้นที่
 สามารถบันดาลสิ่งเหล่านี้ได้ กวีกล่าวถึงความสามารถของพระอาทิตย์ในการเนรมิตเมืองให้
 โคนบุตรปกครอง พร้อมทั้งสามารถชุบชีวิตนางอำพันมาลา เช่น ตอนนางอำพันมาลาทรงกรรม์
 ใกล้เคียงถูกเนรเทศออกจากเมือง เดินทางรอนแรมมากลางป่า เมื่อดำหนดคลอดนางทน
 อากาศเจ็บปวดไม่ไหวขาดใจตาย พระอาทิตย์สงสารช่วยชุบชีวิตไว้ ความว่า

อาทิตยฤทธิรงค์ทรงพัง ³⁵ กอบเอาอุทักัง
 เสกด้วยพระเวทคาถา
 ท้าวรตลงบนเคียรรา ตลอดถึงบาทา
 ฉายาด้วยพินิตินกาย

กวางทองทั้งสองตัว   เมียแลศว์ก็คันผยอง
 หูทางเพราะเพริศพร้อม   กวางทั้งสองเกินเข้ามา

(จำปาสี่พัน : 5)

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนพระอินทร์แปลงกายเป็นพราหมณ์เพื่อลองใจนางเกษสุริยง
 เมื่อเห็นความมีน้ำใจแน่นแค้นของนาง พระอินทร์ประทานน้ำมันเพื่อแปลงกายเป็นพราหมณ์ และใช้
 ทากายสุวรรณหงส์เพื่อให้ฟื้นขึ้น ความว่า

พันตารู้ว่าสุริยง	มีจิตชื้อตรง
มิได้จะหลงในกาม	
อินทร์หายกลายกลับเป็นพราหมณ์	มือถือได้นำ
สะพายถุงย่ามพลัน	
.....	.....
อินทร์พราหมณ์ว่าน้ำมันนี้	กับพระขรรค์ไชยศรี
ฤทธิฤทธาสำคัญ	
ผู้ใดใครมารุกรัน	รากโศสกุณภักดิ์
รบนันพันยับผอง	
น้ำมันนั้นทาวรรณหงส์	จะกินชีพคง
เป็นมาเจ้าอย่าโศกศัลย์	
เมื่อกลับกรุงหริตัม	จงเอาน้ำมัน
ทาลงแต่เศียรถึงบาท	
กลับเป็นนารีศรีสวาท	สั่งแล้วเทวราช
ประสาทประสิทธิฤทธา	
เจ้าไปทางทิศบูรพา	สั่งแล้วอินทรา
ก็ย่อมรรคาทันที	

(สุวรรณหงส์ : 60-61)

หรือตอนพระอินทร์มีบัญชาให้พระวิษณุนำหงส์ย่นต์มาถวายท้าวสุธรรม เพื่อให้สุวรรณหงส์ได้ใช้
เป็นพาหนะ โดยแปลงกายเป็นเจ้าเมืองนำของมาถวาย ความว่า

ปางนั้นโกษีย์   รั้งแจ้งคติ   สั่งมาตุลีพลัน
จงเอาหงส์ย่นต์   จะคลมย่น   ไปถวายท้าวพลัน   สุธรรมราชา
มาตุลีรับหงส์   หองแล้วเสด็จลง   จากดาวดึงส์
แปลงเพศเป็นท่าน   เจ้ากรุงพารา   เข้าเฝ้าราชา   สุธรรมโดยปอง
(สุวรรณหงส์ : 9)

เรื่องมโนห์รานิบาต ตอนพระสุชนออกติดตามนางมโนห์รา พระองค์ไม่สามารถ
ลงจากต้นไม้ได้ พระอินทร์สั่งให้พระวิษณุกรรมมาช่วย ความว่า

กรรมเทวบุตร   เสนอบัญชาให้ไปสู้
ฉิมพลีสิงขรฑู   ช่วยวรหน่อพุทธพงษ์
ให้ลูถึงกรุงไกรลาศ   คั่งพระบาทเธอประสงค์
พระวิษณุกรรม   ลงมาตามเทพบัญชา

(มโนห์รานิบาต : 223-224)

กวีนำพระอินทร์มาเป็นตัวละครในแต่ละเรื่องซึ่งมีอำนาจลึกลับเกิดจากการ
กระทำของพระอินทร์ ชาวไทยเชื่อว่า เทพองค์นี้คอยให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้เสมอ จะเห็น
ได้จากตัวละครเมื่อเดือดร้อนก็นึกถึงพระอินทร์ กวีนำความเชื่อเรื่องนี้มาสร้างตัวละครให้ช่วย
แก้ปัญหา เพื่อการดำเนินเรื่องดูสมจริงเพราะหากหาทางออกด้วยวิถีปกติไม่เหมาะสม ใน
การช่วยเหลือพระอินทร์มีเทพอีก 2 องค์คือ พระมาตุลีและพระวิษณุกรรม คอยรับคำบัญชา
ตัวละครเหล่านี้ส่วนมากเป็นตัวประกอบของเรื่องเท่านั้น แต่ช่วยการดำเนินเรื่องน่าสนใจยิ่งขึ้น

พระเสื้อเมือง เป็นเทวดารักษาบ้านเมือง เป็นตัวละครที่มีอิทธิฤทธิ์สามารถ
บันดาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ล่วงหน้า กวีสร้างตัวละครเหล่านี้เพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือ
หรืออำนวยความสะดวกแก่ตัวละคร เช่น

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์ออกเดินทางไปกรุงรัตนเพื่อพบนางเกษสุริยง
พระเสื้อเมืองแสดงอิทธิฤทธิ์เป็นลางบอกเหตุ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนท้องฟ้า ความว่า

ปางนั้นพระเสื้อเมือง	เห็นบุญเรื่องซักรหัสบิน
ออกขวางทางภูมินทร์	คูชะง่าคำใหญ่สูง
บอกไว้ให้เป็นกล	เอาทอภยันต์แห่งนกยูง
แหงตูกนกกลางฝูง	ปล้ำค้ำรบนอากาศ

(สุวรรณหงส์ : 50)

สุวรรณหงส์มีใจฝักใฝ่ต่อนางจึงหลงลืมกลางที่พระเสื้อเมืองเตือน ปรากฏว่า
เมื่อไปต้องประสบเหตุร้ายและบาดเจ็บสาหัสต้องหนีกลับเมือง

การนำเทพซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติว่ามีอำนาจลึกลับ
ที่เกิดจากเทพแต่ละองค์มากำหนดพฤติกรรมของตัวละครให้มีอิทธิฤทธิ์มีอำนาจเหนือมนุษย์ธรรมดา
เพื่อให้คุ้มครองช่วยเหลือตัวละครที่กระทำความดีแต่ถูกฝ่ายตรงกันข้ามกลั่นแกล้ง จะพบว่า
ตัวละครฝ่ายดีที่ประสบเคราะห์กรรมมีเทพมาให้ความช่วยเหลือด้วยอำนาจวิเศษ สาเหตุที่กวี
นำความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์มากำหนดพฤติกรรมตัวละคร เพราะอิทธิพลความเชื่อของสังคม

ฤๅษี เป็นตัวละครที่มีความรู้ทางไสยศาสตร์มาก และมักเป็นผู้ถ่ายทอดคสรวทวิชา
ต่าง ๆ แก่ตัวละคร ส่วนมากจะให้ความรู้แก่ตัวละครสำคัญและบอกเหตุการณ์ล่วงหน้า ทำหน้าที่
คล้ายผู้ให้ความช่วยเหลือตัวละครสำคัญ และเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญตลอดเรื่องหรือบางขณะ
เพื่อให้เรื่องดำเนินไป แต่ไม่ใช่ตัวละครเด่น จากการศึกษาวรรณกรรมพบว่าฤๅษีเป็นตัวละคร
ที่มีพฤติกรรมทางไสยศาสตร์มาก เช่น

เรื่องสุวรรณหงส์ ฤๅษีมีบทบาทกำหนดพฤติกรรมตัวละครต่าง ๆ โดยให้ความรู้
ทางไสยศาสตร์ที่กวีกำหนดให้ ฤๅษีมีอิทธิฤทธิ์มากนอกจากให้ความรู้แล้วยังสามารถชุบของวิเศษ
เป็นอาวุธสำหรับตัวละครสำคัญที่ไปศึกษาวิชา ฤๅษีสอนไสยศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ ให้ เช่น
สุวรรณหงส์ ฤๅษีสอนเวทมนตร์คาถา การแปลงกาย คงกระพัน การถอดดวงใจ ความว่า

ทูราพระหน่อสุริยวงศ์   มั่นคนอยู่คง
 ในเครื่องอาวุธศาสตรา
 แปลงกายหายตัวเข้ายุทธ   มนตรินี่ที่สุด
 คำคุณคล้องหน่าบัง

(สุวรรณหงส์ : 186)

หรืออ่านจากพลังสมาธิทำให้ทราบเหตุการณ์ล่วงหน้า ตอนฤๅษีสอนศิลปศาสตร์แก่ศิษย์และ
 การวางศั ษณะฤๅษีนั่งสมาธิทราบเหตุการณ์ร้ายที่จะเกิดขึ้นกับเมืองไอยรัตนจึงบอกให้กุมาร
 ทั้งสองกลับไปช่วยพระบิดา ความว่า

ปางนั้นนาคา   นั่งพิจารณา   เข้าฌานกำหนด
 ดูทุกแดนไตร   เห็นไททรงยศ   กิดการขบฏ   ทั้งร้อยเอ็ดกษัตริย์
 จักพลโยธา   จักยกกริบบมา   ตีกรุงไอยรัตน
 ควรให้สองให้   ไปจับกษัตริย์   ร้อยเอ็ดองค์มิด   มาถวายบิดา

(สุวรรณหงส์ : 309)

จำปาลีทัน ตอนพระกัสสปะฤๅษีสอนเวทศาสตร์แก่กุมารทั้งสี่และชูปาทนะให้
 ใช้เพื่อเดินทางตามทวามารดา ความว่า

บัคนั้นนาคา   สอนเวทศาสตร์   ให้แก่ผู้มี
 จบสิ้นไตรเพท   เกษะสิทธิ์   นื่องพิทั้งสี่   เชิญชมสำราญ
 ทั้งน้องทั้งพี่   ปรนนิบัติฤๅษี   อยู่ทุกวันวาน
 สอนเวทศาสตร์   อาคมเชี่ยวชาญ   เรียนสิ้นทุกประการ   ธนุศิลป์พร

(จำปาลีทัน : 26)

หรือตอนกุมารทั้งสี่รับพาหนะพิเศษจากฤๅษี ซึ่งฤๅษีชุบชั้น ความว่า

ครั้นคำราตรี สมเด็จพระฤๅษี ชุบสันนาวา
ให้แก่ลูกรัก ด้วยความปรารถนา ลอยอยู่หน้าท่า ฤๅษีห้าวโ
(จำปาสดัน : 29)

เรื่องโคสลักกุมาร ตอนฤๅษีอัลละกะสลับแสดงอิทธิฤทธิ์ร้ายเวทมนตร์เพื่อบังคับช้าง
ความว่า

คาบสร่ายมนตร์ คีตพิณสายบน กุญชรเกรงขาม
ตระหนกตกใจ แล่นไปลงลาม คาบสทรงนาม ชื่นชมเปรมปรีดิ์
แล้วคีตสายกลาง ร่ายมนตร์บ่วง พวกช้างหัดดี
นำหมู่บริวาร มาทานาคี ชื่นชมยินดี รักเป็นมิตรใหม่
แล้วพระนาคา อ่านเวทคาถา คีตเส้นทุ่มไป
ช้างรู้ภาษา มนุษย์ทันใจ นักสิทธิ์ฤทธิไกร จึงมีวาจา
คูราหัดดี ตั้งแต่บัดนี้ จงฟังเราหนา
อย่าได้ไถ่ถกราย อาศรมเรานา เรื่องช่วยกันพา ไปกินตามสบาย
(โคสลักกุมาร : 160)

พระอัลละกะปะมีอำนาจวิเศษสามารถควบคุมดวงดาวทำให้ทราบชะตาเมือง เช่น
ตอนเจ้ากรุงโกสัมพีสวรรคต ฤๅษีสามารถทราบได้จาก การดูตำแหน่งดาวประจำเมือง เห็นไม่
สคลใฝ่จึงนั่งสมาธิสามารถทราบเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองนั้น ความว่า

วันหนึ่งคาบส เทียวจงกรมจรด นัยเนตรเล่งยล
ถนัดชัดฤกษ์ ดาวกลางหาหนน ประจำสากล เมืองน้อยเมืองใหญ่
ยี่สิบแปดดวง ส่งแสงโชติช่วง ตามกำหนดคิน
คัมภีร์ไสยศาสตร์ อาจจะเห็นไป เมื่อครั้งเจ้าไท อยู่ครองพารา

.....
 อัลละกะบะฮ์ท้าวไท   ฐู่ในลักษณา   คาวอื่นแจ้งฉาน
 คาวประจำโกสัมพี   สีแสงร้าวราน   จึงรู้อาการ   ว่าเจ้านครา
 สู้อย่างสวรรคต   โดยเรากำหนด   ไม่คลาคเคลื่อนคลา
 ออกจากจวงกรม   ขึ้นสู่ศาลา   สมานิมตตา   จึงสู่ภวังค์

(โคลงกฤมร : 169-170)

นอกจากนี้ยังมีเรื่องพระรถเมรี มโนห์รานิบาต ฯ ที่กวีกล่าวถึงอำนาจลึกลับที่ปรากฏในพฤติกรรมของตัวละครประเภทนี้ อันเป็นความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดาที่มีอิทธิพลต่อการสร้างตัวละครให้มีพฤติกรรมเหนือมนุษย์ธรรมดา กวีนำความเชื่อเหล่านี้มากำหนดพฤติกรรมเพื่อช่วยคุ้มครองตัวละครสำคัญหรือคนที่ไม่ให้ถูกรุกรานจากคนพาล เช่น เรื่องวรวงศ์ตอนนางคารวิถูกภรรยาพราวนจนกลั่นแกล้ง นางน่านบุตรไปฝากรุกขเทวดา พร้อมกับนั้นรุกขเทวดายังคลุใจให้พระวรวงศ์ออกประพาสป่าและมาพบโอรสน้ำกลับไปเลี้ยงดู หรือเรื่องพระรถเมรีกวีกำหนดให้รุกขเทวดาคูแลนางทั้งสิบสองให้รอดพ้นจากอันตรายจากยักษ์ที่พยายามกลั่นแกล้งถึงสองครั้ง และคลุใจให้พระรถสิทธิ์มารับนางสิบสอง

พฤติกรรมดังกล่าว เมื่อตัวละครฝ่ายดีประสบเคราะห์กรรมต้องมีเทวดาผู้มีฤทธิ์เศษอำนาจมาให้ความช่วยเหลือ การนำความเชื่อ มาสร้างตัวละครใหม่ให้มีพฤติกรรมหรือกำหนดบทบาทให้คอยช่วยเหลือคนดีเป็นพวกเทวดา เพราะเป็นความเชื่อว่ามีพลังความศักดิ์สิทธิ์สามารถบันดาลสิ่งต่าง ๆ ได้ จะพบในเทพแต่ละองค์ที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น พระอาทิตย์ พระอินทร์ พระวิษณุ พระมาตุลี ฤๅษี

เหตุการณ์ต่าง ๆ ล้วนเป็นความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทพ เข้ามามีอิทธิพลต่อการสร้างตัวละครของกวีมาก เพราะตัวกวีมีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ประกอบกับอิทธิพลของสังคม กวีจึงนำมาใช้ในการดำเนินเรื่อง เมื่อถึงคราวที่ต้องการให้เรื่องดำเนินไปตามโครงเรื่อง ถ้าไม่อาศัยอำนาจลึกลับจะทำให้การดำเนินเรื่อง

ดูไม่เหมาะสม การที่กวีให้ตัวละครฝ่ายดีแก้ปัญหาได้โดยตลอดดูเกินความจริงต้องให้ประสบเคราะห์กรรมบ้างเพื่อเปลี่ยนความรู้สึกผู้อ่าน จึงสร้างตัวละครเหล่านั้นมาคอยให้ความช่วยเหลือ อาจบันทึกสิ่งที่ตัวละครฝ่ายดีต้องการ

การสร้างตัวละครอมนุษย์ประเภทเทวดา จะเป็นตัวละครที่มีลักษณะเฉพาะตัว เป็นเพียงตัวละครรูปแบบ (Type Charactor) ซึ่งปรากฏคล้ายคลึงกับวรรณคดีไทย คือ บทบาทช่วยเหลือพระเอกหรือตัวละครสำคัญตลอด ส่วนมากมีบทบาทบางตอนหรืออาจจะมีตลอด เรื่องแต่ไม่เด่น เป็นเพียงตัวประกอบของเรื่องทำให้เรื่องซับซ้อน บางครั้งช่วยในการดำเนินเรื่องหรือคลี่คลายปัญหา ซึ่งหาทางออกด้วยวิธีธรรมดาไม่ได้ หรือเป็นไปได้ยากเต็มที่

2.2.2 อมนุษย์ประเภทยักษ์

อมนุษย์ประเภทยักษ์ ตัวละครประเภทนี้ กวีกำหนดพฤติกรรม โดยอาศัยอำนาจเหนือธรรมชาติเพื่อสร้างความขัดแย้ง สร้างปมปัญหาต่าง ๆ ให้เรื่องสนุกสนาน ตื่นเต้น ควรค่าแก่การติดตาม บทบาทที่กวีนำมาใช้กับตัวละครพวกนี้ได้แก่ การเหาะ การแปลงกาย การใช้เวทมนตร์ อำนาจของวิเศษ ช่วยเรื่องดำเนินไปอย่างสนุกสนาน ลักษณะตัวละครที่พบเห็นเพียงด้านเดียว (Flat Charactor) ส่วนมากเป็นพฤติกรรมที่แสดงอิทธิฤทธิ์ในทางไม่ดี กวีสร้างตัวละครพวกนี้ขึ้นเพื่อให้เรื่องสนุกสนาน ตื่นเต้นโลดโผน สร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโครงเรื่องและฉาก

ยักษ์ หมายถึง อมนุษย์พวกหนึ่ง ที่มีรูปร่างใหญ่น่ากลัว มีเขี้ยวอก ใจคำอำมหิต ชอบกินมนุษย์ กินสัตว์ โดยมากมีฤทธิ์ เหาะได้ จำแลงได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 664)

การศึกษามนุษย์ประเภทยักษ์ จากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้จำแนกได้ 2 พวก คือ ยักษ์ฝ่ายดีและยักษ์ฝ่ายร้าย สำหรับตัวละครที่น่ามากล่าวเฉพาะตัวละครที่มีบทบาทเด่นเท่านั้น

ตัวละครฝ่ายร้าย พวกนี้เป็นตัวละครที่สร้างความขัดแย้ง สร้างปมปัญหา ระหว่างมนุษย์กับยักษ์ หรือยักษ์ฝ่ายดีกับฝ่ายร้าย เพื่อช่วยเรื่องสนุกสนาน เช่น

จักรนารายณ์ กวีกำหนดให้มีความรู้เกี่ยวกับไสยศาสตร์ เช่น สามารถสะกด
ทัพ แผลงกาย มีอิทธิฤทธิ์นี้ไม่กล่าวถึงการศึกษา เมื่อตัวละครมีอำนาจลึกลับทำให้มีความ
กล้าหาญ มุทะลุ ค่อนข้างขาดเหตุผล เช่น ตอนติดตามพันธุรงค์ศรี เพื่อชิงตัวแก้วกิริยาถิ่น
จักรนารายณ์ใช้เวทมนตร์คาถาในการแผลงกายเป็นแมลงวันเกาะท้ายรถทรงของพันธุรงค์ศรี
สะกดคนทั้งห้าคนพร้อมนกสาริกามาแล้วจับพี่เลี้ยงเหวี่ยงจากรถทรง ความว่า

ฝ่ายยักษ์แมลงวัน มันติดตามไป อยู่ท้ายรถชัย
โหมอ่านอาคม มนต์ระสัดเข้าไป พี่เลี้ยงสี่ไท่ หลับไหลไปกัน
ทั้งสองอสุรา กลับกลายรูบา เป็นยักษ์พาลัน
เนตรแดงแสงช่วง ก็อดดวงสุริยัน เห็นองค์ทรงธรรม ระวังหลับไหล

(โคบุตร, 5 : 6)

หัสกัณฐ์ เป็นยักษ์ที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์ สามารถแผลงกายเป็นสิ่ง
ต่าง ๆ เมื่อถูกฆ่าตาย ครั้นฟื้นขึ้นมาจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ เช่น ตอนหัสกัณฐ์สู้รบกับโคบุตร
ความว่า

ตายแล้วเป็นขึ้นมา	เข้ารบราพระภูวคล
เครื่องสร้อยอุทธริน	เข้าประจันด้วยมารา
ตายกลาคทั้งปฐพี	คืนชีวิตขึ้นมากกว่า
ถอดถอนคันพฤษชา	ซัดทิ้งมาให้ห้ององค์

(โคบุตร, 2 : 7)

ยักษ์สนทรา มีความรู้ทางไสยศาสตร์ สามารถร้ายเวทมนตร์คาถาแผลงกาย
เหาะ ถอดดวงใจ การที่นางมีความสามารถทางไสยศาสตร์ ทำให้มีพฤติกรรมที่มุทะลุคุดัน
เพราะถือว่ามีอิทธิฤทธิ์ กระทำทุกอย่างตามอำเภอใจเพราะถือว่าตนไม่มีวันตาย เช่น

ตอนนางยักษ์สนทราโกรธพระรถเสนที่กลับมาจากเมืองทวันอย่างปลอดภัย นางจึงหาทางกำจัดพระรถเสน ความว่า

ตรีแล้วโอมอำนเวท	กลับกลายเพศเป็นยักษ์
แผลเสียงประเปรี้ยงมา	เพียงปรากฏก็ราจะทำลาย

(พระรถเมรี : 175-176)

ท้าวสวัสติราช เป็นยักษ์ที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์ สามารถเหาะแปลงกาย ใช้อาวุธวิเศษต่าง ๆ ตลอดจนการแปลงกายเป็นพระอินทร์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรชิตแปลงกายเป็นพระอินทร์เพื่อลวงพระลักษมณ์ ส่วนความสามารถของท้าวสวัสติราช เช่น ตอนตามพระรถเสนและนางทศนารีแปลงกายเป็นพระอินทร์เพื่อลวงพระรถเสน แต่นางทศนารีบอกให้ทราบก่อน ความว่า

อินทรยักษ์กาแปลง	กลับแจ้ง.....ยา
เราเป็นอัมรินทร์	แกลงมาช่วยภูทวล

(พระรถเมรี : 251)

รามสูร เป็นผู้มีความสามารถทางไสยศาสตร์ เป็นศิษย์สำนักเดียวกับสุวรรณหงส์ สามารถแปลงกาย เหาะ ใช้เวทมนตร์คาถา เช่น รามสูรสู้กับสุวรรณหงส์เพื่อชิงตัวนางสุพันธุภิกษารามสูรแสดงอิทธิฤทธิ์การแปลงกาย ความว่า

รามสูรฟังมูลกิจ	ผาดแผลงฤทธิ์ขึ้นคือศัสสาย
ศรสิทธิ์นิรมิตกาย	สูงตระหง่านปานคีรี

(สุวรรณหงส์ : 204)

ยักษ์ฝ่ายชั่ว กวีมักกำหนดให้มีพฤติกรรมก้าวร้าว สร้างปัญหา ก่อเกิดความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอมมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้มข้นในการดำเนินเรื่อง การสร้างตัว

ทดลองได้ทุกสิ่งสรรพ สองนางแจ่มจันทร์
อยู่ครบเจ็ดวันเสร็จการ

(สุวรรณหงส์ : 216)

นางมโนห์รา เป็นตัวละครสตรีที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์ สามารถ
ทำนายฝัน บินได้โดยอาศัยปีกทางวิเศษ มีความรู้เวทมนตร์คาถา ตัวยาท่าง ๆ มีกายร้อนดั่งไฟ
เมื่อชายเข้าใกล้ไม่สามารถแตะต้องนางได้ นอกจากเนื้อคู่ของนางเท่านั้น ลักษณะกายร้อน
คล้ายวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์คือนางสีดา พุทธิกรรมทางไสยศาสตร์ที่กวีกำหนดให้ เช่น
ตอนนางจันทร์เหวילה่าความฝัน นางทำนายได้อย่างถูกต้อง แต่นางถูกโทรกลั่นแกล้งจึงหนีกลับ
เมือง ก่อนกลับนางแวะสิ่งความกัษฤณี เพื่อบอกแก่พระสุธน หากพระองค์ติดตามนางไปยัง
กรุงไกรลาส ความว่า

.....
นางเอาใบกัท ทลีทองทรง สาวน้อยเจ้าลง อักษรสรรพยา
กบิลว่าน³⁷ ยี่ กัลพฤกษ์ดินย่าน เป็นโอสถา
จาร์กอาคม ประสมเสกยา อุบเทศ³⁸ ผ่นทา ว่าไว้ทุกประการ

(มโนห์รานิบาต : 192)

นางสามารถบินได้ด้วยการอาศัยปีก หาง ที่บิดาทำให้ เช่น ตอนนางฝากของ
ไว้กับฤณีแล้วบินกลับกรุงไกรลาส ความว่า

แล้วกระพือปีก ตามเพศกินริน อิทธิฤทธิ์วิทยา
ข้ามห้วยคีรี สิมพลีรุกษา ฉับถึงพารา ไกลาสพิศาล
ลงยังซาลา หิมานรัตนา กราบบาทพหมาลย์
หุมพรบิคุราช วรรณาดชนมาร จึงปราศรัยสาร พรั่งพร้อมพระวงศ์

(มโนห์รานิบาต : 193)

ตัวละครมนุษย์ประเภทยักษ์ กวีกำหนดพฤติกรรมเกี่ยวกับไสยศาสตร์ไว้เพื่อแสดงบทบาทอย่างสมจริง เช่น เหาะ แผลงกาย ถอคหัวใจ ตลอดจนการใช้เวทมนตร์คาถา เหล่านี้ล้วนช่วยเรื่องดำเนินไปอย่างสมจริง ส่วนมากตัวละครฝ่ายดีจะนำความสามารถดังกล่าวมาช่วยเหลือตัวละครสำคัญ ส่วนตัวละครฝ่ายชั่วมักสร้างปมปัญหา การสร้างปมปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินเรื่องเข้มข้นมากขึ้น

การศึกษาพบว่า ไสยศาสตร์มีผลต่อการสร้างตัวละครของกวี เพราะสามารถช่วยกำหนดความสามารถ บทบาท และพฤติกรรมของตัวละครหรือเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ว่าจะเป็นตัวละครมนุษย์หรืออมมนุษย์ ไสยศาสตร์จะเป็นเครื่องกำหนดความสามารถ สร้างความกล้าหาญ อุดหนุน สิ่งเหล่านี้สร้างความเชื่อมั่นให้กับตัวละครเป็นอย่างมาก ถ้าเป็นตัวละครเอกก็ใช้ไสยศาสตร์อย่างถูกต้องตามทำนองครองธรรม เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและบันปลายชีวิตจะประสบความสำเร็จ แต่ตัวละครฝ่ายร้ายมักใช้ไสยศาสตร์เพื่อทำลาย เบียดเบียน และในที่สุดต้องประสบความล้มเหลวในชีวิต

นอกจากนี้กวีใช้ไสยศาสตร์เป็นแก่นเรื่องย่อยแทรกในแก่นเรื่องใหญ่ จะแทรกมากน้อยขึ้นกับความสมจริงเพื่อสร้างความระทึกใจ ใ้ใจผู้อ่าน แก่นเรื่องย่อยที่นำมาแทรกจะเป็นการผูกปมปัญหาหรือเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์และอมมนุษย์ ช่วยเรื่องเข้มข้นขึ้น

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้พบว่า แก่นเรื่องย่อยมี 2 ลักษณะคือ การกำหนดพฤติกรรมตัวละคร เช่น เมื่อวัยสมควรศึกษาเล่าเรียน ออกศึกษาศิลปวิทยาการต่าง ๆ ในวิชานี้มีไสยศาสตร์เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย อีกประการหนึ่งเมื่อเรียนสำเร็จแล้วนำความรู้ออกไปใช้ เช่น เทียวผจญภัยหรือหาคู่ครอง ตัวละครเหล่านี้นำความรู้ที่เล่าเรียนมาเพื่อฟันฝ่าอุปสรรคนานาประการ แล้วกลับมาครองบ้านเมืองในบั้นปลายชีวิตประสบความสำเร็จ จะเห็นว่าไสยศาสตร์มีผลต่อการสร้างตัวละครของกวีมาก

2.3 ตัวละครมนุษย์ประเภทสัตว์

วรรณกรรมประเภทนิทานหลาย เรื่องที่สัตว์ครึ่งจกานเข้ามามีบทบาทในการดำเนินเรื่อง และบางเรื่องตัวละครเหล่านี้มีบทบาทสำคัญ ตัวละครที่พบได้แก่ ไม้ราชสีห์ นกสาริกา

มีา เป็นตัวละครมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจเหมือนมนุษย์ ต่างกันตรงรูปร่าง บทบาทสำคัญคือเป็นผู้ช่วยเหลือพระเอก เช่น เป็นพาหนะ ที่ปรึกษา กวีกำหนดพฤติกรรมมีาโดยอาศัยความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับ ทำให้มีามีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากธรรมดา เช่น พुकได้ เหาะได้ เช่น ตอนพระรถเสนออกจากเมืองทวารัน มีาเตือนสติหลายต่อหลายครั้งจนพระรถเสนตัดใจจากนางเมรีกลับเมืองไพสาลี ความว่า

หาเมียหาง่าย   หาแม่ไม่ได้   หาไม้ที่จะหา
แม่เลี้ยงลูกยาก   ล้ำบากเวทนา   เมียได้เมื่อวาน   เจตนาอะไร
หลงด้วยเมียงาม   ไม่ไปก็ตาม   ใครจะว่าอะไรใคร
แต่ข้าอาชา   จะลาเจ้าไป   จะอยู่ที่ตามใจ   จะไปก็ไปด้³⁹
(พระรถเมรี : 162)

หรือตอนมีาพาพระรถเสนเหาะจากกรุงทวารัน ความว่า

พระทรงมีาดัน   อาชาพาดัน   เคนในเวหา
ผันหน้าผันหลัง   รั้าสั่งกัลยา   กังหรีพ้อา   เรียมจะลาเจ้าไป
สั่งพลางทางร้อง   ผันมาหาน้อง   ยั้งคูยั้งไกล
ได้ยินเสียงสั่ง   เนตรคลั่งถึงไหล   อาชาพาให้   ไปในเวหา
(พระรถเมรี : 162)

หรือตอนมีาพาพระรถเสนมายังอาศรมฤๅษี มีากล่าวเป็นเชิงประชดประชัน ความว่า

อาชาโตมถาฝ่าลม   ถึงหน้าอาศรม
มีาทองล่องลมลงมา
พระลงจากมิ่งอาชา   พระบาทยาตรา
เข้าในศาลาฤๅษี
.....

40

พาลีเล่าถีน้าอายุ	ไค้เมียบสบาย
อยู่วังกังหรืหนีมา	
กระหม่อมฉันทักชวนนักหนา	สองท่าสามท่า
บังเหียนเวียนมาเวียนไป	
กระหม่อมฉันทูลทักชัใจ	ตาแดงแสงไฟ
ใจหนายไคร่ตีตีดาน	
โกรธว่าชั้ทักทาน	ชั้พาพียาน
มาถึงอาจารย์ตามใจ	
ตามใจจะไปข้างไหน	ไม่ห้ามตามใจ
ไปไหนก็ไปตามปัญญา	
.....	.....
พระองค์ทรงอาษา	ม้าโจนโผนผุ
ท่าทักษีณาอาศรม	
ฤษีนั่งเงยเขยชม	ม้าทองล่องลม
ข้ามพนมเนินแนวผา	
กว้างกว้างเกินทางเวหา	พระรตหัศนา
เห็นอุโมงแม่แต่ไกล	

(พระรตเมรี : 167-169)

หรือตอนม้าเตอนสติพระรตเสณขณะทีสู้กับยักษ์สนทรา และบอกว่อย่าคิมกล่องดวงใจให้นางยักษ์
ความว่

พาลีทูลสนอง	ฟังชั้พระทอง	อย่าได้ให้ไป
ยังงใจไม่ทุก	จะลุดเป็นไฟ	ตักขึ้นทีไหน
		บรลัยสิ้นเมือง

ไว้ใจไฟคั่น   พลุพลามลามกิน   ไม่สิ้นก็เปลือง
 ไม่ตายแต่นาย   จะฉิบหายสิ้นเมือง   มันไม่ได้เรื่อง   เมืองจะฉิบหาย

.....
 .....
 .....
 อาชาว่าไป   มาว่าช้าโย   การอะไรสนทนา
 พุคหลอกปลอกปลิ้น   ล้อลิ้นเจรจา   ให้ของสองตำ   ไม่ช้าเห็นกัน

(พระรถเมรี : 180-181)

การนำความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับมาสร้างตัวละครมนุษย์ประเภทนี้มีลักษณะ
 ผิดกว่าธรรมดา คือ ฝ้ามืดหรือเคซสามารถเหาะ พุด เหมือนมนุษย์ มีความเฉลียวฉลาดหลักแหลม
 รู้ทันเล่ห์เหลี่ยมของยักษ์ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ช่วยให้มีอำนาจเด่นชัด สามารถแก้ปัญหา
 ต่าง ๆ ได้ตลอด ช่วยการดำเนินเรื่องดูเหมาะสมและสมจริง และดำเนินไปอย่างรวดเร็วทันใจ

ราชสีห์ เป็นราชาของสัตว์ป่า กวีนำความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์มากำหนด
 พฤติกรรมของราชสีห์ ให้มีอิทธิฤทธิ์สามารถพุดได้ มีเวทมนตร์คาถา ยาวพิเศษสามารถชุบชีวิต
 มนุษย์ได้ มีความรู้สึกรักห่วงใยเหมือนมนุษย์ เช่น ตอนนางฟ้าประสูติโคบุตรแล้วสิ้นกรรม
 พระอาทิตย์นำมาฝากนางราชสีห์เลี้ยง นางให้การเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน เสมือนหนึ่งลูกของ
 นางเอง ความว่า

ราชสีห์คีใจ   รับเอาไวไว   บุตรให้สุรียัน
 กราบบังคมทูล   อนุกุลทรงธรรม   มิให้จอมขวัญ   อนาคตร้อนใจ

(โคบุตร, 1 : 5)

เมื่อโคบุตรเติบโต พระอาทิตย์ให้ออกเดินทางแสวงหาโชคลาภและผจญภัย นางราชสีห์มีความ
 เป็นห่วงโคบุตร ได้มอบของวิเศษให้ ความว่า

สำนึกขึ้นได้ หยิบเอารากไม้ มาให้พระยอคพา
 เคี้ยวพ่นคนตาย กลับกลายเป็นยา รักษาจงดี้

(โคบุตร, 1 : 8)

นกสาริกา เป็นสัตว์ปีกมีสีสันสวยงาม สามารถพูดได้โดยการขูดลิ้น การนำ
 ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์มากำหนดพฤติกรรมของนก โดยให้นกแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ คล้าย
 มนุษย์ เช่น การมีคู่ครอง เพื่อเป็นตัวละครสำคัญคอยให้ความช่วยเหลือ ความว่า

ขุนทองตอบวาจา	ซึ่งบิดาจ่านง
เล่าโลมนางโฉมยง	พลอดให้หลงคะเน
ชวนพลอดทอศนิท	จูจรีตให้หลายเล่น
ชักชวนให้รวนเร	สมคะเนแล้วทูลความ
.....	.....
ครานั้นสาริกา	ปีกวันทาเดินออกไป
แล้วบินผินร้อนไป	บัคเคียวใจถึงพารา
แลเห็นต้นปรางทอง	นกบินล่องห้องลงมา
เกาะยลบนรุกข	ริมปรางค์ปราหน้าแกลทอง
ดูแลพระแกลแยม	ทากระแอมจนเสียงก้อง
พูดจาหน้าแกลทอง	ตามุ่งมองดูเขาวมาลย์

(โคบุตร, 1 : 49-50)

นกสาริกากลับมาบอกโคบุตรและทั้งคู่ได้พบกัน หรือตอนโคบุตรสั่งประหารนางอำพันมาลา
 นกสาริกาขอให้ลดโทษ โคบุตรยอมให้เนรเทศนางออกนอกเมือง ความว่า

ขุนทองทูลขอโทษ	ใต้โปรคเกส้าลูกปักษา
ด้วยนางทรงครรภา	จะให้ฆ่าเสียฉันท

(โคบุตร, 3 : 1)

แจ้งใจเจ้าโคลคลากลาด ปักษาชาติสาริกา
ตามส่งกัลยา เห็นเวทนาไปแต่องค์

(โคบุตร, 3 : 4)

การสร้างตัวละครมนุษย์ประเภทสัตว์ กวีนำความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับมา กำหนดพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อให้พฤติกรรมสอดคล้องกับการดำเนินเรื่องและโครงเรื่อง
คู่สมจริง ตัวละครมนุษย์ประเภทสัตว์ จะมีพฤติกรรมแตกต่างไปจากสัตว์ปกติ เช่น มีสามารถ
พูดได้ นก ราชสีห์ ล้วนแต่มีความรู้สึนึกคิดเหมือนมนุษย์ เหาะ มีอำนาจลึกลับสามารถชุบชีวิต
มนุษย์และสัตว์อื่น ๆ ได้ กวีกำหนดตัวละครมนุษย์เช่นนี้เพื่อช่วยให้เรื่องดำเนินไปอย่าง
สนุกสนาน ชวนให้ติดตาม

3. การสร้างฉากและบรรยากาศ

ฉาก หมายถึง สถานที่และเวลาที่เรื่องนั้น ๆ เกิดขึ้น (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2529 : 10) อันก่อให้เกิดพฤติกรรมของตัวละครหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ฉากในที่นี้หมายถึง
เวลาและบรรยากาศที่เรื่องหรือพฤติกรรมนั้น ๆ เกิดขึ้น

ฉากจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านทราบ
เหตุการณ์ สถานที่ ซึ่งเป็นจุดดำเนินเรื่อง ฉากมีบทบาทเหมือนตัวละครตัวหนึ่งในโครงเรื่อง
ลักษณะฉากดังกล่าว กุหลาบ มัลลิกะมาส (2529 : 10) อธิบายว่า ฉากมีความสัมพันธ์
เกี่ยวเนื่องอารมณ์และพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง

พรสุช บุญสภา และรณณ์ เพชรกุลต์ (2523 : 30-31) กล่าวถึงฉาก
ไว้หลายแบบ เช่น

1. Natural Setting หมายถึง การบรรยายถึงเวลา สถานที่ที่ที่เรื่อง
นั้นเกิดขึ้นโดยไม่กำหนดรายละเอียดมากนัก

2. The Spiritual Setting หมายถึง สิ่งที่ผู้อ่านคาดว่าจะได้พบ
หรือวาดภาพไว้ในใจ ซึ่งนักเขียนจะมีได้ให้รายละเอียดมากนัก แต่ผู้อ่านก็สร้างจินตนาการ
โดยอาศัยประสบการณ์และความรู้เดิม

3. Setting Dynamic หมายถึง การบรรยายให้มีฉากมีความเปลี่ยนแปลงในฉากขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงก็มีผลต่อตัวละครและเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วย

การสร้างจินตนาการ จากประเภทนี้ก่อสร้างขึ้นจากจินตนาการที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อ ลักษณะฉากเช่นนี้ก่อสร้างขึ้นจากความเชื่อที่มีคนทั่ว ๆ ไปทราบกันโดยกว้างขวาง เช่น ฉากผีसाงเทวดา มักเป็นป่าเปลี่ยวไม่มีผู้คนอาศัยอยู่เลย

ฉากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มีลักษณะคล้ายนิยายทั่ว ๆ ไป คือเป็นฉากจินตนาการบ้านเมือง ไม่สามารถบอกตำแหน่งได้อย่างชัดเจน เป็นเพียงเมืองสมมุติขึ้น แต่สภาพบ้านเมืองในบางเรื่องสะท้อนสภาพสังคมจริง ๆ ฉากบางฉากอยู่นอกฟ้าป่าหิมพานต์ นอกจากนี้มีฉากนรก สวรรค์ บาตาล ซึ่งเป็นที่นิยมกันมาก และฉากตั้งกล่าวมักกล่าวถึงเมืองหรือโลกที่ใดที่หนึ่งที่มีเส้นทางติดต่อกันได้ตลอด ไม่ว่าพื้นดินหรือสวรรค์ ตลอดจนบาตาล

สำหรับฉากที่กล่าวต่อไปนี้เป็น การสร้างฉากของกวีที่มีจินตนาการเกี่ยวเนื่องจากอิทธิพลความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ ที่กวีนำมาสร้างฉากก่อเกิดบรรยากาศและพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละครให้เกิดอารมณ์คล้ายตามไปจำแนกได้ดังนี้ คือ

3.1 ฉากความเชื่อในอำนาจลึกลับ ซึ่งเกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถทราบเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น พายุ ฝนตก ฟ้าร้อง มนุษย์เชื่อว่าปรากฏการณ์เหล่านี้มีผู้กระทำให้เกิดขึ้น ครั้นเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น มนุษย์สวอ้อนวอนขอความช่วยเหลือต่อสิ่งซึ่งสามารถช่วยให้พ้นภัยได้ กวีนำอำนาจดังกล่าวมาสร้างฉากเพื่อเข้ากับบรรยากาศของเรื่อง ยังผลต่อพฤติกรรมของตัวละครอีกด้วย เช่น

3.1.1 ฉากห้องฟ้า กวีสร้างฉากจากอำนาจลึกลับเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เกิดห้องฟ้าปั่นป่วน เพื่อแสดงความชื่นชมกับความสำเร็จของตัวละคร เช่น

เรื่องวรรณคดี ตอนพระวรวงศ์ต่อสู้กับยักษ์น้ำ (ยักษ์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ) ที่มาจับกินกษัตริย์เมืองสุสาгинทุก ๆ สามสิบปี เมื่อพระวรวงศ์สามารถปราบยักษ์ได้สำเร็จ บังเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติที่แสดงความชื่นชม สรรเสริญ ความสามารถของพระวรวงศ์ ความว่า

แผ่นดินคำรณร้อง	โกลาหลทั้งเวหา
มีคมทั้งแผ่นดินฟ้า	
ฟ้าแลบลั่นสยงชน	พระสมุทรเป็นคลื่นบ้า
ฟุ้งคือฟ้าซัดสายชล	
อากาศนภค	มนเมฆหมอกทั่วทิศา
หมู่เทพเที่ยวท่อง	
ร้องกุกก้องดั่งอึงมา	สรรเสริญพระผ่านฟ้า
ทุกทิวาราตรีกาล	

(วรรวงศ์ : 73)

จากความข้างต้นจะเห็นว่า ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้น กวีนำมาจาก อิทธิพลความเชื่อในอำนาจลึกลับเพื่อสร้างบรรยากาศ ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมตัวละคร กล่าวคือ นอกจากประชาชน เสนา มุขอำมาตย์ ข้าราชการบริวาร ที่แสดงความชื่นชมในอิทธิฤทธิ์ของพระวรรวงศ์แล้ว ปรากฏการณ์ธรรมชาติอันได้แก่ ฟ้า ฟ้า พระสมุทร เทพฯ ก็แสดงความชื่นชม สรรเสริญ เป็นการเสริมบารมีให้พระองค์ การแสดงอาการของปรากฏการณ์ธรรมชาติ จัดเป็นบุคลาธิษฐาน

3.1.2 ฉากป่า กวีสร้างจากอำนาจลึกลับเกี่ยวกับผีสร้างวิญญาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นได้ เข้าใจว่าอำนาจนั้นเกิดขึ้นเพราะอำนาจเหนือธรรมชาติ ให้โทษบางขณะ กลัวบางขณะ บางขณะก็นับถือ กวีนำเรื่องผีสร้างเทวดามาสร้างฉากเพื่อก่อเกิดบรรยากาศอันสอดคล้องกับเวลา สถานที่ ซึ่งสัมพันธ์กับพฤติกรรมของตัวละคร เช่น

เรื่องมโนห์ราธิบาศ ตอนพระสุธนติดตามนางมโนห์รา เมื่อเดินทางถึงป่าช้า ไม่สามารถผ่านไปได้ ทรงเอาผ้าคลุมกายแล้วอ่านเวท ให้นกแลเห็นเป็นก้อนเนื้อคาบไปถึงป่า อีกแห่งหนึ่ง เมื่อถึงบริเวณป่า พระองค์ทรงตะหวาดนก ๆ ตกใจอ้าปากร้องแล้วบินหนีไป เป็นเวลาใกล้ค่ำพระสุธนจึงหาที่นอนได้ร่มไม้ ความว่า

มีคัมภีร์ท้าวหล้า   เมฆหม่นฝนฟ้า   ส่อสกตกเซย
 ฝึปากู้ก้อง   เรียกร้องเหวี่ยงเหวี่ยง   ครางครวญทวนเอย   พิมพ์คำราม
 ตระหรีดหวัดหวาย   ไต่กิ่งวังไฉ่   ฝึใหญ่ไต่ตาม
 ฝึโปงรังควาน   จักสารกล้วห้าม   เที้ยวชุกบุกหนาม   เร็วพิมพ์
 อรัญราวป่า   ดึกคืนเวลา   มีคหม่นฝนฟ้า
 เสี่ยงนกเสี่ยงผี   ประพิมจิมงำ   พระจนจำใจ   นิ่งมองพองเคียร
 นกกู้ชันร้อง   กุกเค้าฝึก้อง   ส่องศัพท์สำเนียง
 ยามเพลาคึก   พิลิกห่างเพียง   ศัพท์ทั้งคังเสียง   ฟ้าเพื่อนเลื่อนดิน
 สิงหราชผาดแผด   พัยคมีหมี่แรด   เที้ยวท่องไพรีสิน
 แสงหวาอาหาร   พบพานขบกิน   พระภูวคต   ทรงจินตนา

(มโนห์ราธิมาต : 219)

กวีต้องการสร้างฉากให้วังเวง ก่อเกิดความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว ขณะที่ตัวละครเดินทางเพียงคนเดียว เมื่อเวลาใกล้ค่ำมีเสียงผีร้อง ฟ้ามืด ฝนตก ฉากดังกล่าวก่อเกิดความน่ากลัวเพื่อให้เข้ากับบรรยากาศ กวีสร้างฉากจากอิทธิพลความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ เพื่อสอดคล้องกับพฤติกรรมของตัวละครที่อยู่ในป่าเปลี่ยว

ฉากป่า สร้างจากอำนาจลึกลับเกี่ยวกับเทวดา กล่าวถึงการทำต่าง ๆ กัน ก่อเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ย่อมเกิดจากเทพแต่ละองค์ ซึ่งมีหน้าที่แตกต่างกันออกไปมนุษย์เชื่อเช่นนั้น เช่น เทพประจำต้นไม้ เรียกว่า รุกขเทวดา ดังนั้นจึงนำอำนาจความเชื่อเหล่านี้มาสร้างฉาก เช่น

เรื่องวรรณคดี ตอนนางคารวิถูกเมียพรานจุนให้น้ำโอรสไปทิ้ง นางคร่ำครวญจนสลบไปได้ตื่นโพร เหล่าเทวดาเห็นสภาพเช่นนั้นสงสาร เหล่าเทพก็พากันร้องไห้เพราะความสงสารนางคารวิ จึงร้องบอกต่อ ๆ กันไปให้ช่วยเหลือนาง ความว่า

ทรงกันแสงรำ ชบพิตรนางคว่า กับเพาพังงา
 กอกลูกสลบไป ใ้พุ่มพฤษา หมู่รุกชเหวคว รำร้องสงสาร
 เสียงระหิงอึงมี ใ้พุ่มสาชี วิเวกสงสาร
 เทวาลิทธิศักดิ์ รำรักนงคราญ เจ้ากอกกุมาร ลูกอ่อนนอนหงาย
 เทวาร้องป่าว ว่าเหวยชาวเจ้า ชาวเราทั้งหลาย
 เร่งเร็วอย่าช้า ช่วยนางเอาไว้ อย่าใ้นางตาย ใ้พุ่มพฤษา
 เทวาเหี่ยวทอง ใ้ยินป่าวร้อง ชวนกันลงมา
 พร้อมกันชุมนุม ใ้พุ่มพฤษา เราจะช่วยฉายา ใ้เจ้าพยกัน

(วรวงศ์ : 105)

การสร้างฉากจากอำนาจลึกลับเพื่อก่อเกิดบรรยากาศที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของตัวละครเมื่อนางโศกเศร้าเสียใจ แม้แต่เทพยร้องใ้ด้วยความสงสารนาง ใ้ความช่วยเหลือนางกันพัลวัน เพราะความสงสาร พร้อมทั้งแสดงอิทธิฤทธิ์บันดาลฝนท่าแก้วตกต้องเฉพาะกายของนาง ฝนท่าแก้วมีลักษณะคล้ายฝนโบกขรพรรษในวรรณคดี เรื่องมหาเวสสันดรชาดก เมื่อฝนตกลงมายางจึงกินสติบังเคิม ฝนท่าแก้วมีลักษณะพิเศษคือ ตกเพียงจุดเดียวตามที่ต้องการคือบริเวณร่างกายของนาง การนำอิทธิฤทธิ์มาสร้างฉากและบรรยากาศใ้ได้อย่างเหมาะสม ใ้อย่างสมเหตุสมผล

เรื่องโคบุตร ตอนนางอำพันมาลาถูกเนรเทศจากเมือง เมื่อเดินทางถึงกลางป่า นางเจ็บกรรมมากจนกระทั่งหมดสติไป นางเทพารักษ์สงสารใ้ใ้การช่วยเหลือแต่นางไม่ฟื้น ความจึงร้อนถึงพระอาทิตย์ใ้องมาใ้ความช่วยเหลือ ความว่า

ครานั้นนางพฤษาเทวา เห็นนางแก้วตา
 สลบกลางสุธานีไป
 ต่างตระหนกตกใจ เอาน้ำมาใ้
 ลูบใ้วรฉายา

ฟ้าร้องก้องกรืนชลธาร	รอบขอบจักรวาล
แลบเลิศจัสมงพองชน	
เขียวขำชะอำม่น	มัจฉาในชล
ศุคว่ายล่องเลี้ยวเกี่ยวกัน	
ละลอกชอกชืดเป็นควัน	ฟุ้งฟ้าจำฉัน
กระทบกระทั่งกรืนโครม	

(วรรวงศ์ : 92)

3.2 จากจากอำนาจลึกลับเกี่ยวกับเรื่องเหนือธรรมชาติของตัวละคร ซึ่งสร้างจากต่าง ๆ อันเป็นอิทธิฤทธิ์ อันเป็นความสามารถเฉพาะตัว ที่กำหนดบทบาทจากไสยศาสตร์ก่อเกิดพฤติกรรมแสดงความรู้ความสามารถทางไสยศาสตร์ เช่น

เรื่องมโนห์รานิบาต ตอนมหาปัญญาจนกรเกิดเหตุพิภภัย พราหมณ์ทั้ง 8 คนรับอาสาท้าวมหาปัญญาไปฆ่าพญาชมพู (พระยานาค) ผู้ที่นำความอุดมสมบูรณ์มาสู่เมืองอุครปัญจนคร พราหมณ์ใช้อำนาจลึกลับของตัวละครที่สามารถบันดาลความอุดมสมบูรณ์ให้แก่เมืองอุครปัญจา และพราหมณ์ทั้ง 8 คน ก็ใช้อำนาจลึกลับอันเกิดจากเวทมนตร์คาถาเพื่อฆ่าพยานาคเสีย ความว่า

ให้พราหมณ์ผู้หนึ่งอำองค์	อมยาแล้วลง
สุริมสระโบกขรณี	
อ่านโอมอาคมสามที	ก็สาทวารี
พ่นยามหาอักคี่กาล	
น้ำร้อนพลุ่งพล่านละฉาน	เป็นธุมาการ
ต้มด้วยอักคี่กุนกอง	
⁴² บัวบาปิลานูตายพอง	แต่พราหมณ์ล่อง
ก็ร้อนถึงบาดาล	

ฝูงนาคมีอาจหนาน   ปีมสุคลี่นปราด
พิภพค้ำวานาคิน

(มโนห์รานิบาต : 28-29)

และต่อมาพราหมณ์ต้องการให้น้ำเค็มคพล่งหล่นเพื่อให้สัตว์ที่อาศัยอยู่ถึงตายจึงไปหาด้วยามา
เพิ่มอีก ความว่า

อ่านเวทอมยาเพื่อจะพัน	ลงในน้ำสามคาบถม
กนกกาเฟิงพันซึ่งอารมภ ⁴³	พล่งหล่นขึ้นเป็นห่อธาร
ร้อนเร้าดาวแดนนาคพิภพ	ตลบจบทั้งกรุงบา
ท้าวชมภูจิตนาคา	ตกพระหทัยไฟพิษลาม

(มโนห์รานิบาต : 36)

การนำอ่านอาจลึกลับเกี่ยวกับ เวทมนตร์คาถาของตัวละครมาสร้างฉากเหนือ
ธรรมชาติ กล่าวคือ น้ำร้อนดั่งไฟซึ่งเกิดจากพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ของพราหมณ์ เพื่อสร้าง
บรรยากาศให้สมจริงและสัมพันธ์กับเหตุการณ์ของตัวละคร เป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่กวีนำความเชื่อ
ทางไสยศาสตร์มาสร้างฉาก เช่น

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์และนางเกษสุริยง เดินทางไปกรุงไอยรัตน์
ขณะเดินทาง พาหนะคือหงส์ย่นต์ขาดตกน้ำ บังเอิญยักษ์สุนทรี่เห็น เข้าจึงแปลงกายเป็นหญิงชรา
นั่งเรือผ่านมาทั้งสองจึงขออาศัยเพื่อไปยังเมืองไอยรัตน์ ความว่า

ลงเรือไปกับมาร	ไม่แจ้งการณ์ว่ามารลวง
พายเรือไปในห้วง	จิราวคิสีลาผัน
ครันถึงซึ่งน้ำลึก	นางมารนิกอ่านมนตร์พลัน
มีคมปิดแสงตะวัน	เป็นหมอกควันไม่เห็นหน

นางมารบันคาลฤทธิ
ให้เหมือนนาฏนิรมล

นิรมิตซึ่งกายคน
จับสุรียงทั้งขวางไป

(สุวรรณหงส์ : 116)

การสร้างฉากเกี่ยวกับอำนาจลึกลับซึ่งเกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ และอำนาจเหนือธรรมชาติที่กวีกำหนดให้ตัวละครมีความสามารถมากน้อยเพียงใดมาสร้างฉากซึ่งเกิดจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ ช่วยการดำเนินเรื่องให้สนุกสนาน ตื่นเต้น โลกโผน เร้าใจ เป็นการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้มีคุณค่า ด้วยวิธีการนำกลวิธีการสร้างฉากและบรรยากาศจัดเป็นความสามารถอีกลักษณะหนึ่งของกวีชาวไทยภาคใต้

กวีนำความเชื่อทางไสยศาสตร์มาสะท้อนไว้ในวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ แม้ว่าวิทยาศาสตร์ยังพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นความจริงก็ตาม กวีสามารถนำสิ่งเหล่านี้มาผสมผสานกับองค์ประกอบทางวรรณศิลป์ ทำให้วรรณกรรมต้องถิ่นภาคใต้ น่าอ่าน น่าสนใจ ทำให้วรรณกรรมมีคุณค่ายิ่งขึ้น